UVODNA RIJEČ

Svaki se od hrvatskih gradova na našoj jadranskoj obali razvio iz osobitih prilika, vršeći u prošlosti osobitu funkciju i dobivajući prema tome vlastitu fiziognomiju. Svaki je od njih časno ispunio svoj zadatak, i svaki je na svome području stekao neprijeporne zasluge. Zato bi bilo nemoguće dati bilo kome od njih u svemu prvenstvo. Svaki od njih treba da i dalje vrši dužnost, što mu ju je namijenila povijest.

Zadar je među njima bar zasad ipak neki izuzetak, s dva razloga: najduže je bio politički odijeljen od zemlje i naroda, kojima je po zemljopisnim, gospodarskim i duhovnim vezama pripadao, i najviše je u cijeloj svojoj prošlosti stradao. Zato mu treba pokazivati najviše pažnje i nježnosti. Kakav je bio poznat do drugoga svjetskoga rata, Zadra zapravo i nema. Na njegovim ostacima treba podići nov, veći i ljepši grad, koji će ipak podržavati najbolje tradicije cijele svoje prošlosti.

Jugoslavenska akademija već je u prvim mjesecima svoga obnovljenoga života shvatila važnost Zadra. Zato se stala brinuti za njegove građevine i institucije, a zato je među ostalim priredila i izložbu »Zlato i srebro Zadra«, s prigodnom publikacijom. Ta je izložba na vidljiv način pokazala, koliko Zadar u sebi krije još uvijek golemo umjetničko blago, i kako još uvijek znači izvanredno vrijednu riznicu za proučavanje hrvatske, jugoslavenske i jadranske prošlosti. Iz istih pobuda nikla je i zamisao, da akademija u njemu osnuje i svoj institut.

Nakon više godina priprema konačno je 3. srpnja 1954. i formalno otvoren Institut Jugoslavenske akademije u Zadru, u zgradi, koju je akademiji ustupio tamošnji GNO. Njegova je svrha obilježena već samim razlozima, koji su doveli do njegova stvaranja. On ima da pomaže, kako bi se na licu mjesta, u samome Zadru, bez nepotrebnih i

skupih putovanja, moglo otkrivati, proučavati i prema potrebi spremati za štampu obilje materijala, koji leži neiskorišćen u njemu. Kraj toga ima taj Institut pružati gradu svu pomoć, da bi se još s više snage i zamaha nego u prošlosti mogao razviti u kulturno i ekonomsko središte cijeloga svoga kraja. Takvo će on središte ostati i dalje, po svome zemljopisnom položaju, bez obzira na promjene vremena i simpatija prema njemu. Bar toliko kao Zadar prošlosti, Zadar je privlačljiv i po onome, što stvara sada, u svojim prvim naporima, da se opet podigne. A naročito je zanimljiv po onome, što će biti u skoroj budućnosti. Zapravo su tek sada, njegovim oslobođenjem i ulaskom u FNR Jugoslaviju i NR Hrvatsku stvoreni uvjeti za njegov naravan razvitak. Tek sada, nakon mnogo stoljeća, prekinute su sve umjetne granice, koje su ga dijelile od njegova prirodnoga zaleđa.

Vidljiv izraz napora i uspjeha, što ih vrši i postiže Institut Jugoslavenske akademije u Zadru, bit će njegova izdanja, poimence »Radovi«. U njima će izlaziti prilozi o svima problemima Zadra i njegove okolice, o njegovoj prošlosti i sadašnjosti. Pokrenuti uporedo s osnutkom samoga Instituta, oni izlaze prvi put upravo g. 1954., kao prvi prilog Jugoslavenske akademije za proslavu desetgodišnjice oslobođenja Zadra.

Antun Barac